

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

ANNO 1919

UNIVERSITY OF LATVIA

Gāzes plūsmas ietekme uz siltuma un piemaisījumu transportu peldošās zonas procesā

Andrejs Sabanskis, Jānis Virbulis

Latvijas Universitāte, Fizikas un matemātikas fakultāte
LU 72. zinātniskā konference
Rīga, 2014. gada 30. janvāris

Šis darbs izstrādāts Latvijas Universitātē ar Eiropas
Reģionālās attīstības fonda atbalstu projektā Nr.
2013/0051/2DP/2.1.1.1.0/13/APIA/VIAA/009.

1. Ievads

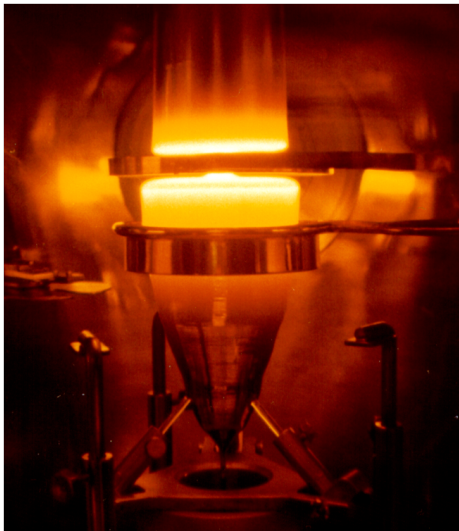
2. Aksisimetriskais matemātiskais modelis turbulentās argona plūsmas PZ iekārtā aprakstam, izmantojot OpenFOAM

3. PZ sistēmas ar kristāla diametru 4" (ICG, Berlīne, Dr. H. Rīmanis) aprēķina piemērs

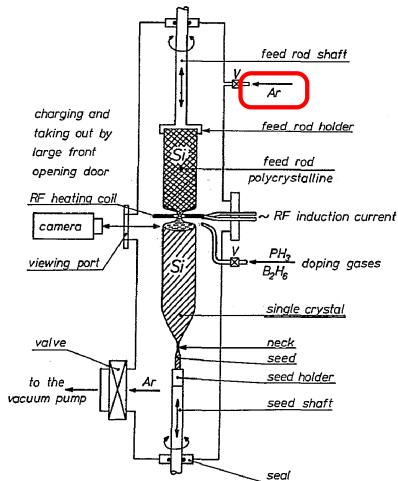
4. Secinājumi

Silīcija monokristālu audzēšana ar PZ metodi

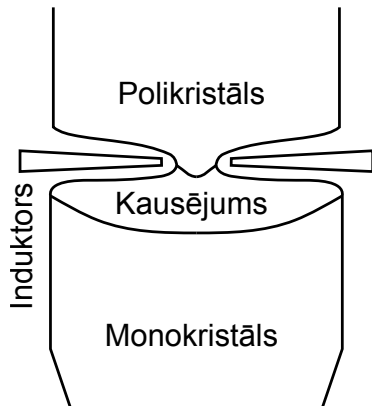
Ievads   Matemātiskais modelis   Aprēķina piemērs   Secinājumi   Literatūras saraksts

Dr. H. Rīmaņa attēls (ICG, Berlīne)

W. Zulehner. Mater. Sci. Eng. B, 73(1):7-15, 2000

- Augstfrekvences elektromagn. lauks (REM), 2D vai 3D
- Siltuma starojums, reflektora ietekme (skatu faktoru modelis)
- Siltuma pārnese kristālos, kausējumā un reflektorā (GEM)
- Brīvās kausējuma virsmas forma (iteratīva pieeja)
- Kušanas un kristalizācijas fronšu pozīcija
- Atklātās kušanas frontes modelis

- Modelis realizēts datorprogrammā FZone [2]
- Modeļa attīstība joprojām turpinās

Kustības vienādojumi

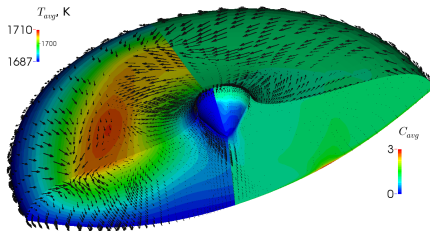
$$\frac{\partial \mathbf{U}}{\partial t} + (\mathbf{U} \nabla) \mathbf{U} = -\frac{\nabla p}{\rho_0} + \nu \nabla^2 \mathbf{U} + \mathbf{g} \beta (T - T_0)$$
$$\nabla \mathbf{U} = 0$$

Temperatūras vienādojums

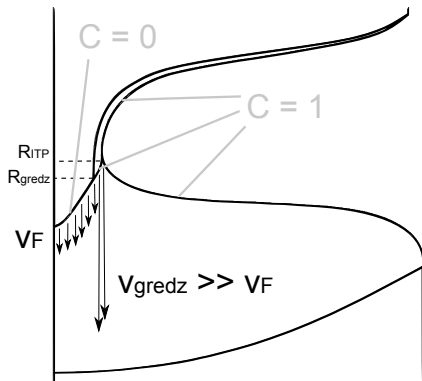
$$\frac{\partial T}{\partial t} + (\mathbf{U} \nabla) T = \frac{\lambda}{\rho c_p} \nabla^2 T$$

Piemaisījumu transports

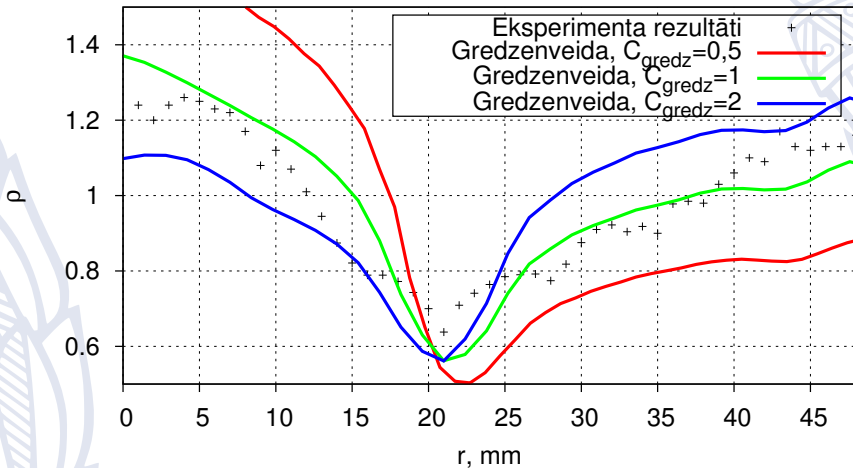
$$\frac{\partial C}{\partial t} + (\mathbf{U} \nabla) C = D \nabla^2 C$$

[1, 3]

RPS, $R_C = 4''$, gredzenveida RN

Radiālie pretestības sadalījumi kristālā [3]

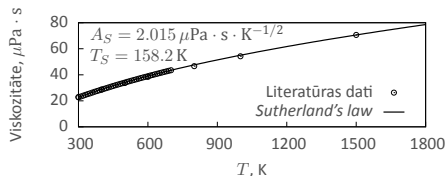
Blīvums: ideālās gāzes likums

$$\rho = p \frac{M}{RT}$$

- p – spiediens
- M – molmasa
- R – universālā gāzes konstante
- T – absolūtā temperatūra

Viskozitāte: Sutherland's law

$$\mu(T) = \frac{A_S \sqrt{T}}{1 + T_S/T}$$

- Izmantotās parametru vērtības: $p_0 = 2 \cdot 10^5 \text{ Pa}$ (atskaites spiediens), $M = 40 \text{ g/mol}$, $c_p = 520 \text{ J/(kg} \cdot \text{K)}$
- SST k-omega low-Re turbulences modelis

Nepārtrauktības vienādojums

$$\nabla (\rho \mathbf{U}) = 0$$

- $\mathbf{U}$ – ātrums

Navjē-Stoksa vienādojumi

$$\begin{aligned} \nabla (\rho \mathbf{U} \mathbf{U}) = & -\nabla \left(p_{\text{rgh}} + \frac{2}{3} \mu_{\text{eff}} \nabla \mathbf{U} \right) - \rho \mathbf{x} \nabla \rho + \\ & + \nabla [\mu_{\text{eff}} (\nabla \mathbf{U} + \nabla \mathbf{U}^T)], \quad p_{\text{rgh}} = p - \rho \mathbf{g} \mathbf{x} \end{aligned}$$

- $\mu_{\text{eff}} = \mu + \mu_t$ – argona efektīvā dinamiskā viskozitāte (μ – molekulārā, μ_t – turbulentā)
- $g = 9.81 \text{ m/s}^2$ – brīvās krišanas paātrinājums
- $\mathbf{x}$ – rādiusvektors

Entalpijas vienādojums

$$(\rho U) \nabla h - \nabla (\alpha_{\text{eff}} \nabla h) = U \nabla p, \quad \alpha_{\text{eff}} = \alpha + \alpha_t$$

- h – entalpija
- α – entalpijas difūzijas koeficients
- Īpatnējā siltumietilpība $c_p = \text{const}$, tāpēc $h = c_p T$

Robežnosacījumi

- **Ātrums:** pielipšanas robežnosacījums uz sienām; kristālu vilkšana un rotācija netiek ņemta vērā
- **Temperatūra:** pirmā veida robežnosacījums uz sienām
- **Aksiālā simetrija:** wedge robežnosacījums uz priekšējās un aizmugurējās virsmas

Konvekcijas-difūzijas vienādojums

$$(\rho \mathbf{U}) \nabla C = \nabla (\rho D_{\text{eff}} \nabla C), \quad D_{\text{eff}} = \frac{\nu}{Sc} + \frac{\nu_t}{Sc_t}$$

- C – koncentrācija
- D – koncentrācijas difuzivitāte
- Sc – Šmita skaitlis

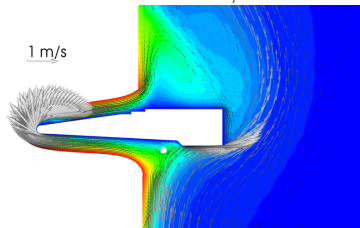
Robežnosacījumi

- **Ieplūde:** $C = 1$
- **Cietā silīcija virsmas:** $\partial C / \partial n = 0$
- **Šķidrā silīcija virsmas:** $C = 0$
- **Kameras sienas, induktors:** $\partial C / \partial n = 0$

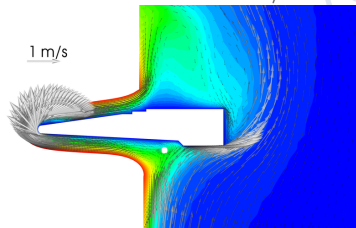
T un U lauki induktora tuvumā

Ievads Matemātiskais modelis Aprēķina piemērs Secinājumi Literatūras saraksts

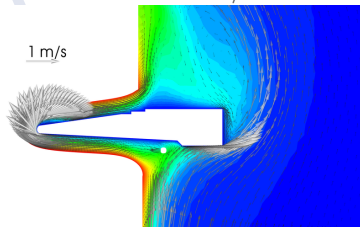
$V = 0.0 \text{ m/s}$

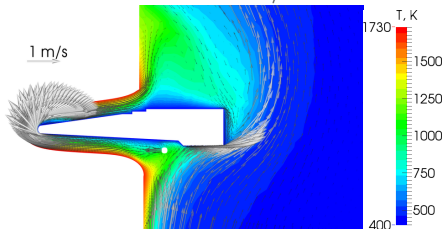
$V = 0.1 \text{ m/s}$

$V = 0.3 \text{ m/s}$

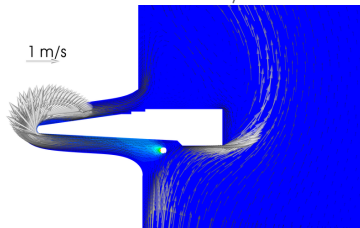

$V = 0.5 \text{ m/s}$

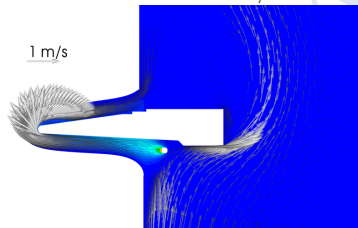

C un U lauki induktora tuvumā

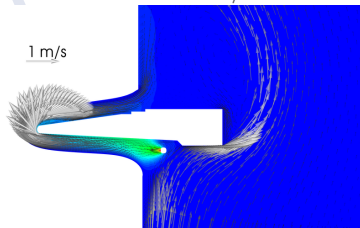
$V = 0.0 \text{ m/s}$

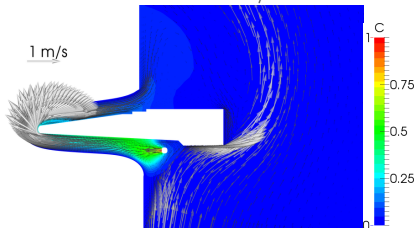
$V = 0.1 \text{ m/s}$

$V = 0.3 \text{ m/s}$

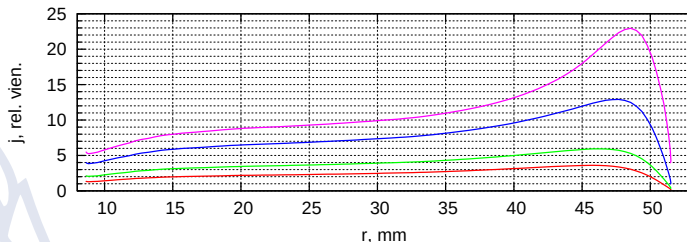
$V = 0.5 \text{ m/s}$

C plūsmas šķidrā silīcijā $j = -\rho D_{\text{eff}} \nabla C$

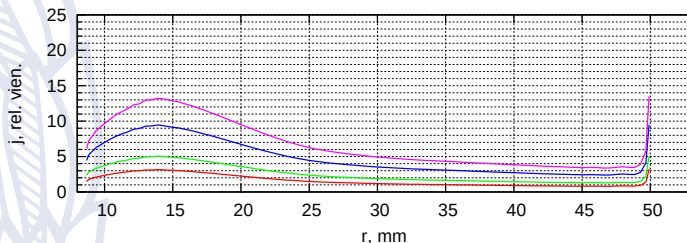
Ievads Matemātiskais modelis Aprēķina piemērs Secinājumi Literatūras saraksts

Plūsmas caur brīvo virsmu

$V = 0.0$ m/s
 $V = 0.1$ m/s
 $V = 0.3$ m/s
 $V = 0.5$ m/s

Plūsmas caur atklāto kušanas fronti

$V = 0.0$ m/s
 $V = 0.1$ m/s
 $V = 0.3$ m/s
 $V = 0.5$ m/s

V , m/s	Ieplūde	Brīvā virsma	Atklātā fronte
0.0	4.00	57.9%	26.8%
0.1	6.47	58.4%	26.5%
0.3	12.9	59.6%	24.8%
0.5	19.9	60.7%	22.7%

V , m/s	Brīvā/Atklātā	Pārējais
0.0	2.16	15.3%
0.1	2.20	15.2%
0.3	2.40	15.5%
0.5	2.68	16.6%

1. Izmantojot OpenFOAM, tika veikti aksiāli simetriskie argona plūsmas aprēķini PZ sistēmā;
2. Pie maziem ieplūdes ātrumiem attiecība starp piemaisījumu plūsmu caur brīvo virsmu un caur atklāto kušanas fronti ir ap 2.20; pieaugot ātrumam līdz 0.5 m/s, tā palielinās līdz 2.68;
3. Neatkarīgi no ieplūdes ātruma šķidrā silīcijā nonāk aptuveni 85% piemaisījumu;
4. Tālākās studijās iegūtie rezultāti jāizmanto piemaisījumu transporta kausējumā aprēķiniem.

- [1] Kaspars Lācis. Magnētisko lauku ietekmes 3D modelēšana peldošās zonas kristālu audzēšanā. Promocijas darbs, 2010.
- [2] G. Ratnieks, A. Muižnieks, and A. Mühlbauer. Modelling of phase boundaries for large industrial FZ silicon crystal growth with the needle-eye technique. *Journal of Crystal Growth*, 255(3-4):227–240, 2003.
- [3] Kirils Surovovs. Piemaisījumu transporta kausējumā 3D matemātiskā modelēšana peldošās zonas silīcija monokristāla audzēšanas procesā. Bakalaura darbs, 2013.

